

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2565

**ปัจจัยและรูปแบบการย้ายถิ่นของชาวจีนอพยพใหม่
ในยุคโลกาภิวัตน์: กรณีศึกษาจีนอพยพใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่
และเชียงราย**

**Migratory Factors and Patterns among New Chinese
Migrants in Chiang Mai and Chiang Rai, Thailand**

ศิวริน เลิศภูษิต

Sivarin Lertpusit

วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

College of Interdisciplinary Studies, Thammasat University

Email: Tusivarin@gmail.com

Received: Feb 05, 2022

Revised: Aug 15, 2022

Accepted: Aug 16, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีเป้าหมายเพื่อนำเสนอการตั้งถิ่นฐานของชาวจีนใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ จากการสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และเอกสารวิชาการ ผลการศึกษาพบว่าชาวจีนใหม่ในเชียงใหม่และเชียงรายนอกจากจะมีกลุ่มอพยพที่แสวงหาโอกาสทั้งในทางเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ ครูสอนภาษา ล่าม สายอาชีพต่าง ๆ และนักธุรกิจ อีกกลุ่มที่ขยายตัวและมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นจากนโยบายดึงดูดของรัฐบาลและกระแสการเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศ คือ กลุ่มแสวงหาด้านทุน (Geoarbitrage) ซึ่งเป็นกลุ่มคนอพยพที่อาศัยความได้เปรียบจากค่าครองชีพที่ต่ำกว่าของเมืองเล็กอย่างจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย ได้แก่ กลุ่มเกษียณอายุ แรงงานดิจิทัล แรงงานอิสระที่มีรายได้จากต่างประเทศ และผู้ประกอบการที่พาบุตรหลานติดตามมาเรียนโรงเรียนนานาชาติ กลุ่มแสวงหาด้านทุนยังมีบุคลิกของความ เป็นประชากรเลื่อนไหล (Flexible Citizenship) ที่มีความเป็นปัจเจกชนสูง

มีแนวโน้มการย้ายถิ่นอย่างอิสระและไม่ยึดโยงกับสถานที่ใด ทั้งนี้ชาวจีนใหม่ทั้งสองกลุ่มเลือกจังหวัดเชียงใหม่และเชียงรายเป็นจุดหมายปลายทาง เนื่องจากความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ ความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรม การรับรู้ทางสังคม และค่าครองชีพที่ต่ำ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้สอดคล้องกับการอพยพแบบได้-ได้ โดยปัจจัยทางด้านสังคมมีผลต่อการตัดสินใจอพยพและตั้งถิ่นฐาน ไม่ต่างจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ

คำสำคัญ: ขั้วเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง จีนอพยพใหม่ในไทย การอพยพแบบได้-ได้ เชียงใหม่และเชียงราย ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม

Abstract

This article aims to illustrate the settlement perspectives on transborder mobility among new Chinese migrants in Chiang Mai and Chiang Rai, Thailand. The results draw on the research results from mix-method approaches: a questionnaire, in-depth interviews, and academic documents. The research finds two specific characteristics of new Chinese. The first traditional group projects social escalating for economic attractiveness and lifestyle advantages. Most contemporary Chinese in Thailand are categorized in this set, such as language teachers, interpreters, and investors. The second group, higher in number and tends to increase from the attractive state policies, is called "Geoarbitrage", or those who gain advantages from the lower cost of living in a smaller town like Chiang Mai and Chiang Rai. This group includes retired people, a digital workforce, freelancers who earn their income abroad, and parents who accommodate their children to study at international schools. The behavior of Geoarbitrage migrants is close to the concept of flexible citizenship from their individuality

and flexible decisive migration and closely integrates into the global cultural system. Both groups decide Chiang Mai and Chiang Rai as their destinations from geographical proximity, cultural linkage, social perception, and low cost of living. These rationales and behaviours affirm the differences between South-North and South-South migration that the latter pattern is more associated with social factors than the former.

Keywords: Belt and road initiative (BRI), New Chinese migration, North of Thailand, South-south migration, Social and economic impact

1. บทนำ

หลังปี ค.ศ.1978 ชาวจีนได้มีการอพยพออกจากประเทศจีนแผ่นดินใหญ่ไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วโลก กลุ่มจีนอพยพใหม่ หรือที่เรียกว่า Xinyimin นี้มีรูปแบบที่แตกต่างจากชาวจีนโพ้นทะเลในยุคก่อนหน้านี้ ประเทศปลายทางในการอพยพเคลื่อนย้ายแรก ๆ ของกลุ่มจีนอพยพใหม่คือประเทศที่พัฒนาแล้ว ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มประเทศแถบยุโรป ประเทศแคนาดา และประเทศออสเตรเลีย (Ma and Cartier, 2003) ต่อมาเริ่มมีการอพยพของชาวจีนกลุ่มชนชั้นแรงงานและชนชั้นกลางเพื่อไปยังประเทศที่กำลังพัฒนาตามเส้นทางเงินทุนของประเทศจีน ได้แก่ ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศแถบยุโรปตะวันออก และประเทศในแอฟริกา (Wong, 2013)

รัฐบาลจีนเองก็ได้ดำเนินนโยบายในการสานสัมพันธ์กับกลุ่มชาวจีนอพยพและส่งเสริมให้เดินทางกลับมายังประเทศจีนในโอกาสต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม โดยการจัดตั้ง Oversea Chinese Affairs Office (OCAO) ซึ่งภายใต้สภาธุรกิจสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อบริหารจัดการเครือข่ายชาวจีนที่อาศัยอยู่ต่างประเทศ รวมถึงชาวจีนที่อพยพกลับประเทศจีนด้วย (Joske, 2019)

โครงสร้างองค์กร ยุทธศาสตร์ และนโยบายต่อชาวจีนโพ้นทะเลและชาวจีนอพยพใหม่ของสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นประเด็นที่มีการถกเถียงกันในด้านอำนาจอธิปไตยข้ามพรมแดน ทั้งนี้เพราะจีนนิยามกลุ่มคนเหล่านี้ว่าเป็นสายสัมพันธ์ส่วนหนึ่งของประชากรจีน และชาวจีนอพยพใหม่ยังมีลักษณะของความ เป็นประชากรจีนมากกว่าจะปรับตัวเข้ากับชุมชนท้องถิ่นเหมือนกับชาวจีนโพ้นทะเลในอดีต (Gungwu, 2010) ด้วยความแตกต่างทางวัฒนธรรมและระบบคิดของชาวจีนใหม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในสังคมท้องถิ่น เช่น ในประเทศสิงคโปร์มีนโยบายรับชาวจีนเข้ามาเพื่อชดเชยการขาดแคลนแรงงานโดยเฉพาะแรงงานไร้ฝีมือ แต่การนำเข้าแรงงานเหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งกับชาวสิงคโปร์ท้องถิ่นที่มักจะสื่อสารกันด้วยภาษาเดียวกัน แต่มีวิถีปฏิบัติในที่สาธารณะแตกต่างกันเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังมีประเด็นการเข้ามาแย่งงานและแย่งส่วนแบ่งทางเศรษฐกิจ ไปจนถึงประเด็นทางสังคม คือ โสเภณีชาวจีนใหม่ เป็นต้น

คลื่นการอพยพของชาวจีนใหม่มีการเคลื่อนย้ายไปตามข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative, BRI) ซึ่งเป็นเส้นทางการค้าและการลงทุนที่จีนพยายามผลักดันให้เกิดความร่วมมือและการค้าซึ่งกันและกัน (The Belt and Road Initiative, 2015) โดยในเส้นทางดังกล่าวมีการกำหนดระเบียงเศรษฐกิจสำคัญรอบจีนไว้ 6 ระเบียง หนึ่งในนั้นคือระเบียงเศรษฐกิจอินโดจีน (China-Indochina Peninsula Economic Corridor) โดยครอบคลุมกลุ่มประเทศแถบกลุ่มแม่น้ำโขงรวมถึงประเทศไทยด้วย ประเทศไทยจึงเป็นพื้นที่ปลายทางแห่งหนึ่งที่มีการขยายตัวเข้ามาของการลงทุนและชาวจีนอพยพใหม่ตามเส้นทางการค้าดังกล่าว โดยเฉพาะในจังหวัดระยอง กรุงเทพฯ และศูนย์กลางเมืองในภูมิภาคต่าง ๆ

พลวัตจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจดังกล่าว ประกอบกับวิถีคิดชาวจีนรุ่นใหม่ ส่งผลให้ชาวจีนจำนวนหนึ่งตัดสินใจอพยพออกจากประเทศจีนเพื่อแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจและตอบสนองความต้องการในด้านวิถีชีวิตของตน ภาคเหนือของประเทศไทยเป็นพื้นที่ปลายทางแห่งหนึ่งที่ได้รับคามนิยมเพิ่มมากขึ้นจากการเติบโตของการท่องเที่ยวในกลุ่ม

นักท่องเที่ยวจีน โดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย ที่มีรากฐานและความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างชาวจีนโพ้นทะเลจากการที่ทั้งสองจังหวัดนี้มีชุมชนจีนโพ้นทะเลที่ยังคงวัฒนธรรมจีนและยังใช้ภาษาจีนในการสื่อสารในชุมชน นอกจากนี้ความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์รวมถึงการเดินทางระหว่างจีนและภาคเหนือของไทยสะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น มีการพัฒนาเส้นทางการค้าการขนส่งระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง ทำให้เชียงใหม่และเชียงรายเป็นพื้นที่ที่ดึงดูดจีนใหม่เข้ามามากขึ้น

ชาวจีนใหม่อพยพเข้ามายังจังหวัดเชียงใหม่ในฐานะศูนย์กลางการพัฒนาของภาคเหนือตอนบนและเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่ชาวจีนนิยม ในขณะที่จังหวัดเชียงรายเป็นพื้นที่ชายแดนที่เชื่อมต่อกับประเทศจีนทั้งทางบกและทางน้ำ สองพื้นที่นี้จึงมีลักษณะพิเศษที่ดึงดูดให้ชาวจีนอพยพใหม่เข้ามาตั้งถิ่นฐานเพิ่มมากขึ้น ปรากฏการณ์จีนใหม่ที่เข้ามาทั้งกลุ่มที่เข้ามาอาศัยอย่างถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย มีทั้งที่เข้ามาประกอบอาชีพอย่างถูกต้องและลักลอบหรือใช้ตัวแทน (nominee) ในการหารายได้จากการอาศัยอยู่ในประเทศไทย

ด้วยลักษณะพิเศษของทั้งสองพื้นที่ จึงเป็นที่มาของคำถามการวิจัยเรื่องปรากฏการณ์จีนอพยพใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย ว่ากลุ่มชาวจีนเหล่านี้มีรูปแบบการเข้ามาตั้งถิ่นฐานอย่างไร มีการตั้งชุมชนบริเวณใด และมีพฤติกรรมทางเศรษฐกิจสังคมอย่างไร เป็นการวิเคราะห์ประเด็นทางสังคม ประโยชน์ และปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น เพื่อหาคำตอบที่จะนำไปสู่การบริหารจัดการและควบคุมกลุ่มคนอพยพกลุ่มใหม่ในกระแสแห่งการเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดน

2. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษารูปแบบและปัจจัยการอพยพของชาวจีนอพยพใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย ทั้งในด้านพฤติกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม และเพื่อประเมินและเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย

3. แนวคิดและกรอบการวิเคราะห์

งานวิจัยเรื่องนี้ จะใช้กรอบความคิดทางเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยทุนมนุษย์ เพื่อให้เข้าใจการส่งสมทุนในรูปแบบต่าง ๆ ของผู้อพยพ อันเกี่ยวโยงกับกระบวนการตัดสินใจและชีวิตความเป็นอยู่ของชาวจีนใหม่ แนวคิดเรื่องการอพยพจากกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาไปยังประเทศที่กำลังพัฒนาด้วยกัน หรือการอพยพแบบใต้-ใต้ (South-South) เป็นรูปแบบที่สอดคล้องกับการอพยพของชาวจีนใหม่ ที่มายังประเทศไทย และแนวคิดเรื่อง Flexible citizenship ซึ่งอธิบายพลวัตและความสั่นไหวของความเป็นพลเมืองที่ไม่ได้ยึดติดกับพื้นที่อธิปไตย

Borjas (1987) อธิบายการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศว่า การคัดแยกความเชี่ยวชาญของตัวแรงงานมีส่วนสัมพันธ์กับการตัดสินใจในการเคลื่อนย้าย หากผลตอบแทนการทำงานในสองประเทศขึ้นอยู่กับความชำนาญเพียงอย่างเดียว ประเทศใดที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่าในแต่ละช่วงของการทำงาน แรงงานก็จะย้ายไปยังประเทศที่ให้ผลตอบแทนสูง โดยมี 3 รูปแบบ คือ 1. แรงงานทักษะสูงที่มีโอกาสทางเศรษฐกิจสูงกว่าในระยะยาวสำหรับประเทศอื่น ก็จะตัดสินใจเคลื่อนย้าย เรียกว่า Positive selection หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นภาวะสมองไหล 2. แรงงานที่มีทักษะต่ำกว่ามาตรฐานที่เคลื่อนย้ายไปยังประเทศอื่นเพราะค่าตอบแทนสูงกว่า เรียกว่า Negative selection และ 3. แรงงานที่ย้ายเข้ามาแล้วทำงานได้ดีกว่าแรงงานภายในประเทศ เรียกว่า Refugee sorting จะเห็นได้ว่าการเคลื่อนย้ายส่วนใหญ่เกิดจากแรงจูงใจด้านรายได้ แต่ก็มีปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของแรงงาน เช่น ต้นทุนในการเคลื่อนย้าย สถานการณ์ทางการเมืองของประเทศต้นทาง เป็นต้น หากปัจจัยผลักดันจากประเทศต้นทางยังมีมาก แรงงานที่เคลื่อนย้ายออกมา ก็จะมีคุณภาพต่ำลงและมีปริมาณมากยิ่งขึ้น (Suntornchawakam, 2016)

งานศึกษาด้านการย้ายถิ่นฐานในมุมมองทางสังคมให้ความสำคัญกับการอธิบายการเคลื่อนย้ายผู้คนกับความไม่เท่าเทียมในระบบโลก คือ การเคลื่อนย้ายคนจากประเทศเหนือไปใต้ (North-South migration) สะท้อนระบบอำนาจที่เป็น

แกนกลางของการเคลื่อนย้ายข้ามแดน คนจากประเทศพัฒนาแล้วจะใช้ประโยชน์จากทุนและความเหลื่อมล้ำของชุมชนอันหลากหลายในยุคโลกาภิวัตน์ อาทิ การเคลื่อนย้ายของกลุ่มเกษียณอายุ Rocio (Hayes and Perez-Ganan, 2017) นำเสนอปรากฏการณ์นี้เป็น “Geoarbitrage” หรือการหาผลประโยชน์จากส่วนต่างระหว่างภูมิประเทศ ดังเช่นแรงงานฝีมือชาวสเปนที่อพยพไปอาศัยในแถบลาตินอเมริกา เนื่องจากวิกฤติเศรษฐกิจและต้องการแสวงหาคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า หรืออเมริกาเหนือที่ต้องการใช้ชีวิตหลังเกษียณอายุในพื้นที่ที่มีต้นทุนทางการเงินต่ำกว่าอย่างประเทศเอกวาดอร์ โดยทางรัฐบาลเอกวาดอร์เองก็ใช้นโยบายดึงดูดคนเกษียณอายุเพื่อสร้างรายได้ การอพยพเช่นนี้สร้างประโยชน์ให้กับประเทศต้นทางและประเทศปลายทางในแง่การหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม ระบบเช่นนี้ก็ตอกย้ำและผลิตซ้ำอำนาจทุนนิยมการเงินที่ยังมีความไม่เท่าเทียม และภาระจะตกอยู่กับกลุ่มคนในพื้นที่ปลายทางที่มีรายได้ต่ำเมื่อเทียบกับคนจากประเทศต้นทางอันเกิดจากความแตกต่างด้านรายได้ระหว่างประเทศ (Hayes and Perez-Ganan, 2017)

แนวคิดอีกชุดหนึ่งที่ใช้ในการอธิบายทิศทางแนวโน้มการอพยพของชาวจีน คือ Flexible citizenship ซึ่ง Aihwa Ong (1999) นิยามว่า คือการส่งสมทุนในระบบทุนนิยม การเดินทางและการเคลื่อนย้ายซึ่งกำหนดให้พลเมืองสามารถเลือกแสดงท่าทีที่ลื่นไหล ไม่ตายตัว และแสวงหาโอกาสให้กับตนเองภายใต้เงื่อนไขทางเศรษฐกิจและการเมืองที่มีพลวัต Ong ศึกษาพลวัติของชาวจีนในต่างแดนที่มีความเป็นประชากรยืดหยุ่นจากสภาวะแวดล้อมที่ถูกกำหนดโดยรัฐชาติ ระบบการตลาด และแรงผลักดันจากครอบครัว โดยเรียกร้องให้ชาวจีนโพ้นทะเลทั่วโลกเชื่อมต่อกับจีนแผ่นดินใหญ่ผ่านลัทธิขงจื้อและระบบ Guanxi เป็นการหลอมรวมชาวจีนในต่างแดนให้มีความเป็น “จีน” ผ่านวัฒนธรรมโดยไม่จำเป็นต้องถือสัญชาติจีนอีกต่อไป ทั้งยังสร้างกลไกการแข่งขันทางเศรษฐกิจในระบบโลกที่มีประสิทธิภาพ ในการใช้ประโยชน์ในการย้ายถิ่นฐานของชาวจีนไปยังทั่วโลก

งานของ Bourdieu (Harker, Mahar and Wilkes, 1990) กล่าวถึง Fields ในการตีความการเป็นพลเมืองยืดหยุ่นว่า ทูทางวัฒนธรรมปลูกฝังให้เกิดสัญลักษณ์แห่งอำนาจในสังคม โดย Bourdieu เชื่อว่าการศึกษาคือกุญแจสำคัญในการสั่งสมทุนทางวัฒนธรรมของแต่ละบุคคล ขณะที่ทุนทางสังคมคือทุนของบุคคลที่เกิดจากเครือข่ายและความสัมพันธ์ทางสังคม ในที่นี้พลเมืองสิ้นไหลจึงหมายถึงการเลือกใช้ทุนในแต่ละส่วนเพื่อควบคุมความไม่แน่นอนของปัจเจกบุคคลหรือครอบครัวในบริบทด้านพื้นที่ที่แตกต่างกันไป หรืออีกนัยหนึ่งคือความเป็นพลเมืองสิ้นไหลในระบบโลกาภิวัตน์คือเครื่องมือในการจัดการความมั่นคงในชีวิตข้ามพรมแดน เช่น การย้ายถิ่นฐานของชาวจีนไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาหรือแคนาดา ไม่ได้เกิดจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากความต้องการของครอบครัวที่ให้นุตรหลานไปศึกษาต่อยังประเทศพัฒนา เป็นต้น (Studymeyer, 2015)

กรอบการวิเคราะห์ในงานวิจัยชิ้นนี้ เป็นการศึกษาการย้ายถิ่นจากการตัดสินใจในระดับปัจเจกบุคคลเป็นสำคัญ ทั้งการตัดสินใจอันเป็นผลจากประเด็นด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ภูมิศาสตร์ แม้กระทั่งปัจจัยทางการเมือง ความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โอกาสการอพยพจากประเทศกำลังพัฒนาไปยังพื้นที่กำลังพัฒนาที่มีค่าครองชีพต่ำกว่า และทิศทางการเคลื่อนย้ายของกลุ่มชาวจีนใหม่ที่มีความยืดหยุ่นมากกว่ากลุ่มอพยพในยุคก่อนอย่างชัดเจน

4. ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีวิจัยที่ใช้ในงานศึกษา คือ วิธีวิจัยแบบผสม (Mix method) ทั้งแบบการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ เริ่มจากการศึกษาข้อมูลผ่านงานเอกสารและงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการอพยพและประเด็นชาวจีนใหม่ (Literature review) พบว่าการอพยพในปัจจุบันมีหลายช่องทาง ทั้งอพยพไปทำงาน แต่งาน ศึกษา ลงทุน และการอพยพแบบใหม่ที่ได้รับการนิยามมากขึ้นคือการย้ายไปอาศัยในพื้นที่ที่ค่าครองชีพต่ำ เช่น กลุ่มเกษียณอายุและกลุ่มแรงงาน

ดิจิทัล (Digital workforce) อย่างไรก็ตาม เอกลักษณ์ของชาวจีนยังคงมีการสร้างเครือข่าย ชุมชน และยังคงมีความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประเทศต้นทางมากกว่ากลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ การอพยพของชาวจีนจึงเป็นจุดสนใจในงานศึกษาทางวิชาการ

ขั้นตอนต่อมา คือ การเก็บข้อมูลสถิติและการจัดการของไทยโดยศึกษาจากรายงาน ฐานข้อมูล สถิติ และเนื้อหาข่าวจากแหล่งข้อมูลของหน่วยงานราชการ ได้แก่ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงแรงงาน สำนักงานตำรวจตรวจคนเข้าเมือง และข้อมูลจากส่วนงานจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย การเก็บข้อมูลชาวจีนใหม่ใช้สองรูปแบบ ได้แก่ การสัมภาษณ์ และการทำแบบสอบถาม (เครื่องมือการวิจัยทั้งหมดผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการจริยธรรมในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์แล้ว) ซึ่งเป็นการทำควบคู่กันไปเพื่อตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม โดยแบบสอบถามที่ได้คืนมามีทั้งสิ้น 107 ชุด กลุ่มประชากรทั้งหมดเลือกจากกลุ่มที่อาศัยอยู่ในเชียงใหม่และเชียงรายอย่างน้อย 1 ปี ในช่วงเวลา 2015-2020 ไม่จำกัดเพศและอายุ เช่นเดียวกับกลุ่มสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการ Snowball ในการหากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดได้รับทราบเงื่อนไขเรื่อง การไม่เปิดเผยตัวตนและจะใช้นามสมมติในงานศึกษาทั้งหมด กลุ่มผู้ถูกสัมภาษณ์เป็นชาวจีนใหม่ทั้งสิ้น 20 คน และสัมภาษณ์กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับชาวจีนใหม่อีก 8 คน กลุ่มนี้บางส่วนยินดีให้เปิดเผยตัวตนเนื่องจากการสัมภาษณ์ตามตำแหน่งอย่างเป็นทางการ กลุ่มผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ประกอบการ เกษตรกรสวนลำไย ผู้อำนวยการโรงเรียนนานาชาติ สมาคมธุรกิจในจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย จากนั้นจึงนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดเพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะต่อไป

5. ผลการศึกษา

การอพยพเข้ามาของชาวจีนอพยพใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่และเชียงรายสามารถอธิบายได้เป็น 3 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 หลังปี ค.ศ.1978 เป็นช่วงที่กลุ่มญาติ

ชาวจีนโพ้นทะเลที่ได้อพยพมาอาศัยอยู่ก่อน แล้วชักชวนให้เครือญาติในประเทศจีนให้อพยพออกมาอาศัยอยู่ ชาวจีนอพยพใหม่ยุคนี้มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติกับชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทยและเข้ามาทำธุรกิจการค้าประกอบอาชีพร่วมกับเครือญาติของตน **ช่วงที่ 2 คือ ช่วงหลังปี ค.ศ.2000** เป็นกลุ่มนักธุรกิจที่เข้ามาติดต่อการค้าและลงทุน รวมไปถึงกลุ่มครูสอนภาษาที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยจากเครือข่ายสถาบันการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากความนิยมในการศึกษาภาษาจีนมีเพิ่มมากขึ้น **ช่วงที่ 3 คือ ช่วงหลังปี ค.ศ.2010** ชาวจีนที่เข้ามาในช่วงนี้มีความหลากหลายมากขึ้น ได้แก่ กลุ่มธุรกิจด้านการท่องเที่ยวและอสังหาริมทรัพย์ที่เติบโตจากความนิยมของชาวจีนในการซื้อคอนโดมิเนียม กลุ่มผู้ประกอบการที่ส่งลูกหลานมาเรียนในโรงเรียนนานาชาติ และกลุ่มนักเรียนนักศึกษาที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

5.1 ลักษณะทางประชากรของชาวจีนใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย

ชาวจีนอพยพส่วนมากเดินทางเข้ามายังประเทศไทยโดยใช้วีซ่าท่องเที่ยว (TR-60 days) ก่อนที่จะเปลี่ยนแปลงประเภทวีซ่าเป็นวีซ่าแบบคนอยู่ชั่วคราว (Non-Immigrant) ในภายหลัง สำหรับจังหวัดเชียงใหม่ที่มีการขอเปลี่ยนประเภทวีซ่าปีละหนึ่งพันรายโดยประมาณ โดยเปลี่ยนเป็นวีซ่าเพื่อใช้ชีวิตบั้นปลายและวีซ่านักเรียนเพิ่มสูงขึ้นในทุกระดับการศึกษา (Immigration Division 5, Office of Information and Communication Technology, 2020) อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากกองบังคับการตรวจคนเข้าเมือง 5 ไม่สามารถนำมาใช้เพื่ออ้างอิงจำนวนชาวจีนอพยพในพื้นที่ได้โดยสมบูรณ์ เนื่องจากชาวจีนส่วนหนึ่งที่แม้จะอาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ แต่ก็เดินทางไปเปลี่ยนประเภทวีซ่าที่กรุงเทพฯ ตามความสะดวกของแต่ละบุคคล

ในส่วนของลักษณะประชากรจีนใหม่จากแบบสำรวจพบว่า ชาวจีนใหม่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ (ร้อยละ 81) มากกว่าเชียงราย (ร้อยละ 19) มีสัดส่วนเพศหญิงมากกว่าเพศชายที่ร้อยละ 62.7 และร้อยละ 37.3 ช่วงอายุที่มีสัดส่วนมาก

ที่สุดคือช่วง 31-35 ปี มีอัตราร้อยละ 27.2 รองลงมาคือกลุ่มอายุ 36-40 ปี ร้อยละ 24.3 และกลุ่มอายุ 18-25 ปี ร้อยละ 16.5 บ้านเกิดในจีนมาจากยูนนาน (Yunnan) ร้อยละ 44 เสฉวน (Sichuan) ร้อยละ 11.2 กวางสี (Guangxi) และกวางตุ้ง (Guangdong) ร้อยละ 9.3 ที่เหลือมาจากภูมิภาคตะวันออกร้อยละ 12 ภาคกลาง ร้อยละ 10.3 ตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 8.4 และอื่น ๆ ร้อยละ 4.7 ในแง่รายได้ครัวเรือนของครอบครัวที่เงินส่วนใหญ่มีรายได้ครัวเรือน เดือนละ 10,001-20,000 หยวน คิดเป็นร้อยละ 30 รองลงมาคือรายได้ 5,001-10,000 หยวน ร้อยละ 20.6 และรายได้มากกว่า 20,001 หยวน ร้อยละ 18.7

ชาวจีนใหม่เหล่านี้มีทั้งอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นระยะเวลา 1 ปี ถึงมากกว่า 15 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในไทยเป็นระยะเวลา 1-3 ปี (ร้อยละ 40) ตามด้วยกลุ่มที่อาศัยมากกว่า 10 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 30) ทั้งนี้ชาวจีนส่วนใหญ่อาศัยอยู่คนเดียว (ร้อยละ 29.1) ในขณะที่อีกร้อยละ 26.2 อาศัยอยู่กับสามีหรือภรรยาชาวจีน (จดทะเบียนและไม่จดทะเบียน) และร้อยละ 18.4 อาศัยอยู่กับสามีหรือภรรยาชาวไทย ในด้านการศึกษา ร้อยละ 61 จบระดับปริญญาตรีขึ้นไป พบว่ากลุ่มคนที่จบปริญญาตรีร้อยละ 62 จบการศึกษาจากสถาบันการศึกษาในประเทศจีนอีกร้อยละ 35 ได้รับปริญญาจากสถาบันการศึกษาในประเทศไทย แต่เมื่อดูจากกลุ่มที่ได้รับปริญญาโทพบว่า เป็นกลุ่มที่จบจากสถาบันการศึกษาในประเทศไทยมีมากถึงร้อยละ 80 ขณะที่ร้อยละ 17 จบจากสถาบันในประเทศจีน ข้อมูลชุดนี้สะท้อนความเชื่อมโยงของการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา และการอพยพมาไทยว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ

ด้านการประกอบอาชีพและรายได้ของชาวจีนใหม่ พบว่าชาวจีนใหม่ประกอบอาชีพครู-อาจารย์ ร้อยละ 28 ส่วนใหญ่มีรายได้ 25,001-30,000 บาทต่อเดือน กลุ่มผู้ไม่มีงานทำมีจำนวนมากเป็นลำดับที่สอง คิดเป็นร้อยละ 21.4 (กลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นผู้ปกครองที่พาบุตรหลานเข้ามาเรียนในโรงเรียนนานาชาติ) อันดับที่สามคือกลุ่มที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ร้อยละ 10.7 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 15,001 บาท ต่อมาเป็นกลุ่มอาชีพค้าขาย ร้อยละ 10.7 กลุ่มนี้มีระดับรายได้ที่

หลากหลาย แต่ที่มากที่สุดคือกลุ่มรายได้ 15,001-20,000 บาท กลุ่มผู้ที่มีอาชีพมากกว่าหนึ่งอาชีพ ร้อยละ 7.8 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากที่สุดถึง 50,000 บาทขึ้นไป และกลุ่มที่ประกอบอาชีพที่ปรึกษาด้านการลงทุน ร้อยละ 7.8 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 50,000 บาท ขึ้นไป

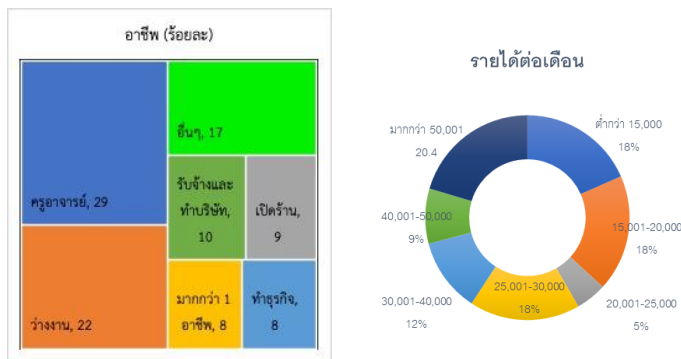

Figure 1 รายได้ต่อเดือนและอาชีพของชาวจีนใหม่ในเชียงใหม่และเชียงราย
ที่มา: แบบสอบถามโดยนักวิจัย

5.2 จีนอพยพใหม่ในเชียงใหม่และเชียงราย: กลุ่มแสวงหาโอกาส (Social escalating) และกลุ่มแสวงหาต้นทุน (Geoarbitrage)

รูปแบบการเคลื่อนย้ายของชาวจีนใหม่มีความหลากหลายมากขึ้น ในยุคก่อนสาธารณรัฐประชาชนจีน ชาวจีนโพ้นทะเลส่วนใหญ่เป็นกลุ่มใช้แรงงานและเดินทางเข้ามาทางเรือเป็นหลัก (Skinner, 1957) ในพื้นที่ภาคเหนือของไทยมีลักษณะที่แตกต่างออกไปจากประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์และความใกล้ชิดทางวัฒนธรรม มีเส้นทางการเดินทางของพ่อค้าจีนผ่านเครือข่ายการค้าทั้งทางบก (พ่อค้าวัวต่าง) และการค้าทางเรือผ่านเชียงแสน (Siriphol, 2018) นอกจากนี้ยังมีการตั้งชุมชนชาวจีนมุสลิมที่มาตั้งถิ่นฐานจากการค้าขายและการเข้ามาพร้อม ๆ

กับกลุ่มจีนคณะราษฎร (ก๊กมินตั๋ง) (Semmanee, 2015) อีกทั้งยังมีชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีเครือข่ายติดข้ามพรมแดน อาทิ ชาวไทลื้อ เป็นต้น

ในยุคหลังทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา การอพยพผู้คนจากจีนมายังไทยมีพลวัตสูงมากขึ้น (Tissaanawadee, 2020) มีทั้งกลุ่มใช้แรงงาน กลุ่มแรงงานฝีมือ กลุ่มผู้ประกอบการ กลุ่มนักเรียนและกลุ่มเกษียณอายุ ซึ่งย้ายเข้ามาอาศัยในไทยด้วยปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ ทั้งนี้การเคลื่อนย้ายแบบประเทศกำลังพัฒนาไปยังประเทศกำลังพัฒนา (South-south migration) ดังกรณีของจีน-ไทยสะท้อนลักษณะเฉพาะที่ชี้ว่าปัจจัยด้านเศรษฐกิจไม่ใช่ปัจจัยหลักเพียงปัจจัยเดียว แต่ปัจจัยด้านสังคมก็มีความสำคัญต่อการตัดสินใจของผู้อพยพด้วยเช่นเดียวกัน

5.2.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการอพยพแบบได้-ได้ กรณีจีนอพยพใหม่ในเชียงใหม่และเชียงราย

ในกรณีจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจต่อการย้ายถิ่นของกลุ่มจีนอพยพใหม่ คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยจากความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรม และความต้องการส่วนบุคคล โดยกรณีของเชียงรายปัจจัยด้านวัฒนธรรมและความพึงพอใจส่วนบุคคลจะชัดเจนกว่าปัจจัยด้านเศรษฐกิจของพื้นที่

1. ปัจจัยด้านความพร้อมทางเศรษฐกิจ และโอกาสทางธุรกิจ เชียงใหม่และเชียงรายมีศักยภาพในด้านเศรษฐกิจทั้งจากการท่องเที่ยว การส่งออก ผักผลไม้ สินค้าไทย อีกทั้งการขยายตัวด้านความร่วมมือของจีนและไทยจะยิ่งเพิ่มโอกาสทางธุรกิจในหลากหลายธุรกิจมากขึ้น อาทิ ธุรกิจการท่องเที่ยวระยะยาว การท่องเที่ยวสุขภาพ อุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้า เป็นต้น

จังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองศูนย์กลางในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ตัวของพื้นที่เองก็มีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยว การเกษตร และภาคบริการ โดยเฉพาะในด้านการท่องเที่ยว ภาพรวมเศรษฐกิจในปี ค.ศ.2018 เชียงใหม่มีผลิตภัณฑ์มวลรวมที่ 427,831 ล้านบาท และมีผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัว

คือ 137,316 บาท (Department of Economic and Financial Management, Office of Finance, Chiang Mai, 2018) สัดส่วนทางเศรษฐกิจแบ่งเป็นภาคบริการร้อยละ 70.8 ภาคเกษตรกรรมร้อยละ 18.7 และภาคอุตสาหกรรมร้อยละ 10.5 โดยภาคส่วนสำคัญที่เกี่ยวข้องกับตลาดเงินได้แก่ ภาคท่องเที่ยว ภาคการเกษตร ภาคบริการ และภาคการศึกษา

ในขณะที่จังหวัดเชียงใหม่มีขนาดมูลค่าทางเศรษฐกิจมวลรวม 113,631 ล้านบาทในปี ค.ศ.2019 ขณะที่เศรษฐกิจมวลรวมต่อหัว (GPP per capita) อยู่ที่ 98,505 บาท สัดส่วนภาคเกษตรกรรมร้อยละ 30.3 อุตสาหกรรม 8.0 และภาคบริการร้อยละ 61.7 โดยหน่วยงานภาครัฐจังหวัดเชียงใหม่วิเคราะห์ปัจจัยที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจจังหวัดในปัจจุบัน คือ การท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศและนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ขยายตัวมากขึ้น ในอีกด้านหนึ่งจังหวัดเชียงใหม่มีข้อได้เปรียบคือการเป็นพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมาร์ และไทย-ลาว ทำให้มีมูลค่าการค้าชายแดนเป็นปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญ (Department of Economic and Financial Management, Office of Finance, Chiang Rai, 2020) นอกจากนี้ด้วยพื้นที่ที่เหมาะสมกับการทำอุตสาหกรรมเกษตร จึงมีการส่งเสริมพืชเศรษฐกิจที่ทำรายได้ให้กับพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

Table 1 จำนวนนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางมาเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่และ เชียงราย

ปี ค.ศ. (พ.ศ.)	เชียงใหม่		เชียงราย	
	จำนวน นักท่องเที่ยวจีน	อัตราการ ขยายตัว	จำนวน นักท่องเที่ยวจีน	อัตราการ ขยายตัว
(2555) 2012	79,952	-	N.a	N.a
(2556) 2013	280,125	+250.37	N.a	N.a
(2557) 2014	421,063	+50.31	N.a	N.a
(2558) 2015	567,759	+84.34	70,815	-

ปี ค.ศ. (พ.ศ.)	เชียงใหม่		เชียงราย	
	จำนวน นักท่องเที่ยวจีน	อัตราการ ขยายตัว	จำนวน นักท่องเที่ยวจีน	อัตราการ ขยายตัว
(2559) 2016	811,735	+42.97	102,781	+45.14
(2560) 2017	977,607	+43.20	115,380	+12.26
(2561) 2018	1,037,696	+15.6	127,071	+10.13
(2562) 2019	1,204,515	+08.16	143,378	+12.83

ที่มา: สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงใหม่ (Ministry of Tourism and Sports , 2021)

จาก Table 1 จะเห็นได้ว่านักท่องเที่ยวจีนที่เดินทางเข้ามาในเชียงใหม่และเชียงรายขยายตัวเพิ่มมากขึ้นและมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลายมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ที่ผ่านมาจากจังหวัดเชียงใหม่ได้พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวในหลายรูปแบบ ได้แก่ การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงการศึกษา และการท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและสัมมนา กิจกรรมการท่องเที่ยวเหล่านี้ดึงดูดชาวเงินเข้ามาอย่างต่อเนื่อง และการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวจีนนี้เองก็เป็นส่วนดึงดูดให้นักธุรกิจชาวเงินเข้ามาเปิดธุรกิจตามศักยภาพและโอกาสของพื้นที่

Table 2 มูลค่าและสัดส่วนเงินลงทุนจากนักลงทุนชาวจีนที่เปิดดำเนินการในจังหวัดเชียงใหม่ในปี 2020

ธุรกิจ	มูลค่าลงทุนรวม (ล้านบาท)	มูลค่าลงทุนของนัก ลงทุนจีน (ล้านบาท)
โรงแรม ที่พัก ร้านอาหาร และจัดเลี้ยง	649.1	257.2
กิจการด้านการท่องเที่ยวอื่น ๆ	261	167.64

ธุรกิจ	มูลค่าลงทุนรวม (ล้านบาท)	มูลค่าลงทุนของนัก ลงทุนจีน (ล้านบาท)
อุตสาหกรรมเกษตร ได้แก่ ทำ ไร่ แปลงรูป ผลิตเครื่องปรุง จัดเก็บสินค้า แช่แข็ง	911.35	496.83
การผลิตนอกภาคการเกษตร	286.9	235.71
ก่อสร้างและตกแต่ง	132	59.61
อื่นๆ	3741.33	1641.19
รวม	5,981.68	2,858.18

ที่มา: กรมพัฒนาธุรกิจการค้า 2020 (Department of Business Development, 2020)

Table 3 มูลค่าและสัดส่วนเงินลงทุนจากนักลงทุนชาวจีนที่เปิดดำเนินการใน
จังหวัดเชียงรายในปี 2020

ธุรกิจ	มูลค่าลงทุนรวม (ล้านบาท)	มูลค่าลงทุนของนักลงทุน จีน (ล้านบาท)
ขายปลีก-ส่ง ซ่อมยานยนต์	299.4	122.89
ผลิตภัณฑ์อาหาร	103	32.67
การผลิตไม้และยาง	133	126.3
อื่นๆ	248.3	90.99
รวม	783.7	372.85

ที่มา: กรมพัฒนาธุรกิจการค้า 2020

Table 2 และ 3 แสดงให้เห็นสัดส่วนการลงทุนของชาวจีนใน
เชียงใหม่และเชียงรายในภาคธุรกิจต่างๆ โดยมีการลงทุนมากในธุรกิจด้านการ
ท่องเที่ยวและการเกษตรสำหรับเชียงใหม่ และด้านการขายปลีกขายส่งและซ่อม

ยานยนต์ในจังหวัดเชียงราย ทั้งนี้ อุตสาหกรรมเกษตรที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวจีน โดยสินค้าที่ชาวจีนให้ความสนใจมากที่สุดคือ ธุรกิจลำไย ซึ่งเป็นผลผลิตทางการเกษตรที่มีมากเป็นอันดับสองของจังหวัดเชียงใหม่ (Department of Economic and Financial Management, Office of Finance, Chiang Mai, 2020) ด้วยจังหวัดเชียงใหม่และลำพูนเป็นพื้นที่ปลูกลำไยที่สำคัญของประเทศ จึงมีโรงงานอบแห้งทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็กกระจายอยู่ ตลาดสินค้าลำไยอบแห้งเกือบทั้งหมดคือตลาดจีน ทำให้นักลงทุนชาวจีนเข้ามาร่วมลงทุนในกลุ่มธุรกิจลำไยเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีการปลูก แปรรูปและส่งออกผลไม้อื่นๆจากไทย ได้แก่ สับปะรดในจังหวัดเชียงราย

2. ปัจจัยเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมและความพึงพอใจของตัวบุคคล พื้นที่เชียงใหม่และเชียงรายเป็นเขตที่มีชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลตั้งถิ่นฐานอยู่มาก่อนแล้ว จึงมีความเชื่อมโยงทางเครือญาติและชาติพันธุ์ (Tissanawadee, 2020; Siriphol, 2018; Semmanee, 2015) ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ชาวจีนใหม่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน นอกจากนี้ยังเกิดจากความคุ้นชินกับพื้นที่โดยเฉพาะการตัดสินใจทำงานและประกอบอาชีพในไทยภายหลังจากประสบการณ์การอาศัยในไทยในช่วงเป็นนักศึกษา (Lertpusit, 2022) ชาวจีนอพยพใหม่ส่วนใหญ่โดยเฉพาะที่ประกอบอาชีพครู-อาจารย์ มักจะเคยมาศึกษาหรือแลกเปลี่ยนในเชียงใหม่และเชียงราย ดังจะเห็นได้จากผลการศึกษาจากแบบสอบถามที่พบว่า ความคุ้นเคยจากการอาศัยในพื้นที่ เช่น เข้ามาเรียนหรือทำงานครั้งแรกที่จังหวัดนี้ เป็นปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยคำตอบสูงที่สุด (1.90) เหตุผลตามมากคือ ความชื่นชอบบรรยากาศและสภาพสังคมของจังหวัดนี้ (1.56) การมีญาติ เพื่อน หรือคนรู้จักอาศัยอยู่มาก่อน (1.37) การเห็นโอกาสในการทำธุรกิจหรือหาโอกาสด้านอาชีพ (1.02) เป็นปัจจัยที่ระบุรองลงมาในแบบสอบถาม และปัจจัยสุดท้ายคือจังหวัดเชียงใหม่และเชียงรายมีชุมชนชาวจีนอาศัยอยู่มากกว่าจังหวัดอื่น ๆ (0.92)

การแสวงหาความพึงพอใจส่วนบุคคลเป็นรูปแบบหนึ่งของการเคลื่อนย้ายได้-ได้ ปัจจัยอุตสาหกรรมธุรกิจของประเทศปลายทางไม่ได้ชัดเจนเหมือน

กรณีการเคลื่อนย้ายแบบใต้-เหนือ กรณีของเชียงใหม่เชียงรายจะเห็นได้ว่ารายได้โดยทั่วไปของชาวจีนกระจายตัวอยู่ที่ 15,001-30,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 41) (แบบสอบถามโดยนักวิจัย) ในขณะที่รายได้เฉลี่ยในเขตเมืองของมณฑลยูนนานอยู่ที่ 34,425 บาทต่อเดือน (*Yunnan Statistic Yearbook 2020, 2020*)

“ตอนเข้ามาไทยครั้งแรก เข้ามากับโครงการแลกเปลี่ยน แล้วพบว่าประเทศไทยน่าอยู่ ผู้คนทางภาคเหนือมีน้ำใจ ไม่ได้ถูกเหยียดหยามคนจีน และช่วยเหลือมากกว่าคนไทยภาคอื่นๆ ด้วยอาชีพครูอาจารย์ ก็ได้รับเกียรติและรายได้ที่พอใจ” หลี่ (Li, Interview, August 2, 2020) และข้อคิดเห็นของจินนี่ (Jinyi, Interview, November 9, 2020) “เคยอยู่ มหาวิทยาลัยในกรุงเทพฯ และย้ายมาเชียงใหม่ เนื่องจากชอบสภาพแวดล้อมในเชียงใหม่มากกว่า”

นอกจากนี้ ชาวจีนใหม่จำนวนหนึ่งตัดสินใจอพยพย้ายมาเชียงใหม่เนื่องจากต้องการหาโอกาสทางด้านการศึกษาในโรงเรียนนานาชาติให้กับบุตรของตน โดยความนิยมในโรงเรียนนานาชาติที่ได้รับการกล่าวถึงและบอกต่อแบบปากต่อปากเมื่อประมาณ 5-6 ปีที่ผ่านมา ทำให้กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาย้ายเข้ามาอยู่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนก็มองเห็นโอกาสในการพัฒนาโรงเรียนเพื่อรองรับกลุ่มนักเรียนจากจีนในระยะยาว โดยปัจจุบันมีสัดส่วนนักเรียนชาวจีนประมาณ 25 เปอร์เซ็นต์ (Nakornpayap International School's director, Interview, September 30, 2020)

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการก็มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน วอร์เรน (Warren, Interview, August 4, 2020) ตัดสินใจพาลูกมาเรียนที่โรงเรียนนานาชาติในเชียงใหม่ เพราะได้รับการรับรองและแนะนำจากเพื่อนว่า โรงเรียนนานาชาติในเชียงใหม่มีคุณภาพและค่าใช้จ่ายไม่สูง เช่นเดียวกับคุณจิ้ง (Jing, Interview, August 21, 2020) ที่พาลูกมาเรียนด้วยเหตุผลเรื่องคุณภาพ ความเป็นนานาชาติในโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนนานาชาติในไทยมีความหลากหลายและเปิดกว้างมากกว่าโรงเรียนนานาชาติในจีน จึงยังเสริมอีกด้วยว่าสภาพการแข่งขันสูงและแรงกดดันต่อนักเรียนในจีนเป็นส่วนหนึ่งที่ตัดสินใจพาลูกออกมาเพราะต้องการ

ให้ลูกใช้ชีวิตอย่างผ่อนคลายมากกว่า กรณีของชิง (Qing, Interview, August 21, 2020) ซึ่งระบุว่าไม่มั่นใจในระบบการศึกษาของจีนทั้งนี้ได้พิจารณากระบวนการศึกษาทั้งของไทย มาเลเซียและสิงคโปร์แล้วจึงตัดสินใจเลือกเชียงใหม่เพราะระบบโรงเรียนที่ได้มาตรฐานอีกทั้งอยู่ใกล้จีนมากกว่า และมีวัฒนธรรมที่ใกล้ชิดกันมากกว่า

ชาวจีนที่ย้ายมาอยู่จังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย เป็นอีกกรณีศึกษาที่สะท้อนภาพการย้ายแบบได้-ได้ ปัจจัยทางเศรษฐกิจมีผลต่อการตัดสินใจ ทว่าความพึงพอใจทางสังคม การแสวงหาโอกาสในอนาคต และความผ่อนคลายในวิถีชีวิต ก็มีผลต่อการตัดสินใจอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นอย่างมาก ในขณะเดียวกันทุนทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจของชาวจีนที่มาจากพื้นฐานที่หลากหลายทำให้ภาพลักษณ์ของชุมชนจีนใหม่ในสองจังหวัดดังกล่าวมีบุคลิกและวิถีชีวิตที่แตกต่างออกไปจากเดิม โดยสามารถอธิบายชาวจีนใหม่ในปัจจุบันได้เป็นสองกลุ่มคือ กลุ่มแสวงหาโอกาส (Social escalating) และกลุ่มแสวงหาดันทุน (Geoarbitrage)

5.2.2 กลุ่มแสวงหาโอกาส (Social escalating) และกลุ่มแสวงหาดันทุน (Geoarbitrage)

ในช่วงหลังปี 2000 เป็นต้นมามีกลุ่มชาวจีนอพยพใหม่ที่เข้ามาอาศัยในประเทศไทยในสถานะของผู้ประกอบการมากขึ้น ด้วยการอำนวยความสะดวกของทั้งรัฐไทยและรัฐจีน ประกอบกับเครือข่ายทางสังคมและธุรกิจของชาวจีนใหม่เอง (Lin & Jutaviriya, 2017; Jantawanich & Triamwittaya, 2020; Siriphol, 2018, 2019) งานวิจัยชิ้นนี้พบว่านอกจากกลุ่มจีนใหม่ที่เข้ามาแสวงหาโอกาส (ทางเศรษฐกิจ) แล้วชาวจีนที่ย้ายเข้ามายังมีกลุ่มแสวงหาดันทุนที่เห็นประโยชน์จากค่าครองชีพที่ต่ำกว่าของเชียงใหม่และเชียงราย หรือที่เรียกว่า Geoarbitrage (การแสวงหาประโยชน์จากความต่างทางเศรษฐกิจของพื้นที่) ซึ่งกลุ่มนี้มีเพิ่มมากขึ้นและมีแนวโน้มจะขยายตัวสูงขึ้นในอนาคตจากนโยบายของรัฐบาลไทยในรูปแบบต่าง ๆ

กลุ่มแรกที่จะกล่าวถึงคือ กลุ่มแสวงหาโอกาส เป็นกลุ่มที่มองเห็นโอกาสทางเศรษฐกิจและช่องทางการประกอบอาชีพดึงดูดสนใจอพยพเข้ามา ได้แก่ นักธุรกิจ นักลงทุนทั้งรายใหญ่และรายย่อย รวมถึงกลุ่มวิชาชีพที่เข้ามาประกอบอาชีพ ได้แก่ ครู อาจารย์ ล่ามแปลภาษา และพนักงานบริษัท กลุ่มแสวงหาโอกาสมีลักษณะอาชีพที่หลากหลายและรายได้มักจะสัมพันธ์กับอาชีพมากกว่าระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในไทย กลุ่มวิชาชีพได้แก่ ครูสอนภาษา ล่าม เซลล์ โกดัทัวร์ และนักลงทุน กลุ่มแสวงหาโอกาสมักจะเป็นกลุ่มที่อยู่ระยะยาว โดยเฉพาะกลุ่มครูสอนภาษาที่มีสัดส่วนการอยู่อาศัยยาวนานมากที่สุดคือ ร้อยละ 65.5 อาศัยอยู่มากกว่า 6 ปีขึ้นไป ทั้งนี้กลุ่มแสวงหาโอกาสจำนวนหนึ่งอาศัยทุนที่ตนเองมีในพื้นที่ขยับขยายเพิ่มช่องทางการทำธุรกิจของตนเอง เช่น กรณีของมายด์ที่เริ่มจากสอนภาษาและต่อมาเห็นโอกาสทำธุรกิจด้านการท่องเที่ยวและนายหน้าอสังหาริมทรัพย์โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือชาวจีน (Mind, Interview, August 25, 2020)

ในขณะที่รูปแบบการอพยพที่เพิ่มมากขึ้นในจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย คือ การย้ายถิ่นเพื่อแสวงหาต้นทุนการดำรงชีพที่ต่ำกว่าจีน กลุ่มนี้มีลักษณะสำคัญคือการมีรายได้จากนอกประเทศไทยแต่เลือกอาศัยอยู่ในไทยด้วยค่าใช้จ่ายที่ถูกกว่าจีนแต่ได้คุณภาพชีวิตที่พึงพอใจ ผู้วิจัยเรียกจินอพยพกลุ่มนี้ว่า กลุ่มแสวงหาต้นทุน (Georbitage) ได้แก่ กลุ่มคนเกษียณอายุ กลุ่มที่มาพักริกรักษาตัวระยะยาว (Medical tourism) กลุ่มแรงงานดิจิทัล (Digital Nomad) รวมไปถึงกลุ่มผู้ประกอบการที่พาบุตรหลานมาเรียนในโรงเรียนนานาชาติ

กลุ่มแสวงหาต้นทุนส่วนใหญ่เลือกจังหวัดเชียงใหม่เนื่องจากเป็นเมืองที่มีความพร้อมสูงในด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และมีคุณภาพการศึกษาที่สามารถตอบสนองความคาดหวังของกลุ่มผู้ประกอบการได้ ทั้งนี้หากเทียบค่าครองชีพจากราคาส่งหาริมทรัพย์ระหว่างมณฑลยูนนาน มหานครปักกิ่ง จังหวัดเชียงใหม่ และกรุงเทพฯ พบว่าราคาเฉลี่ยของคอนโดมิเนียมในยูนนาน คือ 7,954 หยวนต่อตารางเมตร หรือ 35,793 บาท ราคาในปักกิ่งอยู่ที่ 35,905 หยวน หรือ 161,572.5 บาท (Statista, 2021) ราคาเฉลี่ยของคอนโดมิเนียมในกรุงเทพฯ

อยู่ที่ 80,000-120,000 บาทต่อตารางเมตร ในขณะที่ราคาคอนโดมิเนียมในจังหวัดเชียงใหม่อยู่ที่ 40,000-50,000 บาทต่อตารางเมตร จะเห็นว่าราคาอสังหาริมทรัพย์ในจังหวัดเชียงใหม่ใกล้เคียงกับมณฑลยูนนานซึ่งเป็นมณฑลชายแดนของจีน แต่หากเทียบเคียงกับเมืองใหญ่ของจีนจะพบว่าค่าครองชีพในจังหวัดเชียงใหม่ นั้นต่ำกว่ามาก

นอกจากจะมองเรื่องต้นทุน กลุ่มแสวงหาต้นทุนยังให้ความสำคัญกับเรื่องคุณภาพและมาตรฐานเป็นอย่างมาก ตั้งแต่มาตรฐานการครองชีพอย่างระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ระบบอินเทอร์เน็ต และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ (Recreation space) รวมถึงมาตรฐานด้านการศึกษาในหมวดโรงเรียนนานาชาติ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดกลุ่มผู้ปกครองชาวจีนในการมองหาทางเลือกด้านการศึกษาให้กับบุตรหลานของตน อีกส่วนหนึ่งมองว่าระบบสาธารณสุขและการรักษาพยาบาลของไทยมีคุณภาพ แม้ว่าประเด็นเรื่องคุณภาพอากาศจะถูกกล่าวถึงอยู่บ้าง แต่ก็ไม่ใช่ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มผู้แสวงหาต้นทุนย้ายถิ่นที่อยู่ เนื่องจากมองว่าปัญหาหมอกควันที่ประเทศจีนมีความรุนแรงมากกว่าประเทศไทย

กลุ่มแสวงหาต้นทุนมีลักษณะของ Flexible citizenship อย่างชัดเจน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอิสระและเกษียณอายุ อาศัยในพื้นที่ไม่นานเท่ากับกลุ่มแสวงหาโอกาส จากแบบสอบถามพบว่า กลุ่มอาชีพอิสระและว่างงานอาศัยอยู่ต่ำกว่า 6 ปีถึงร้อยละ 79 และส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในช่วง 1-3 ปี เช่น กรณีของมิเชลซึ่งเป็น Digital nomads หรือกลุ่มอาชีพที่ไม่ต้องเข้าสำนักงาน มิเชล (Michel, Interview, August 3, 2020) ทำงานให้บริษัทในเมืองปักกิ่งแต่ตัดสินใจมาอาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่เพราะค่าครองชีพถูกกว่ามาก

การดึงดูดกลุ่มแสวงหาต้นทุนนี้ส่วนหนึ่งเกิดจากการผลักดันของรัฐไทยด้วย ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดประเภทวีซ่าเกษียณอายุให้เข้าถึงได้ง่าย การที่กฎหมายไทยเปิดโอกาสให้ชาวต่างชาติซื้ออสังหาริมทรัพย์ได้ อาทิ การถือกรรมสิทธิ์ห้องชุดของคนต่างด้าว ตามพระราชบัญญัติอาคารชุด (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 มาตรา 4 (Department of Land, 2022) ส่งผลให้โครงการคอนโดมิเนียมที่

มีเป้าหมายเป็นชาวจีนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในกรุงเทพฯ และจังหวัด เชียงใหม่ ในขณะที่กฎหมายไทยเปิดโอกาสให้คนต่างชาติถือครองสินทรัพย์ได้ ปัจจุบันที่ผลักดันให้ชาวจีนตัดสินใจซื้อสินทรัพย์นอกประเทศคือข้อกำหนดของจีนใน การการถือครองอสังหาริมทรัพย์ ที่กำหนดให้ถือครองที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยได้ 70 ปี (Foreign Policy, 2017) ทำให้ชาวจีนส่วนหนึ่งมองว่าการนำเงินออกมาลงทุน ซื้ออสังหาริมทรัพย์ในต่างประเทศจะเป็นการถือครองสินทรัพย์ที่ยั่งยืนกว่า อาทิ กรณีของมิเชลที่ตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียม 2 ห้อง และบ้านอีก 1 หลัง เพื่ออยู่ อาศัยและปล่อยเช่า (Michel, Interview, August 3, 2020)

ความแตกต่างที่สำคัญของกลุ่มแสวงหาโอกาสและกลุ่มแสวงหา ต้นทุน คือ กลุ่มแรกมักจะมีพื้นฐานและต้นทุนทางด้านภาษาและวัฒนธรรมไทย ทั้งจากประสบการณ์ส่วนตัวและจากกลุ่มญาติหรือคนรู้จัก ในขณะที่กลุ่มแสวงหา ต้นทุนเป็นกลุ่มที่ศึกษาหาพื้นที่เป้าหมายจากข้อมูลสาธารณะและตัดสินใจอพยพ มา กลุ่มนี้จึงจำเป็นต้องอาศัยเอเยนต์คอยดูแลทั้งเรื่องวีซ่า ที่อยู่อาศัย และความ เป็นอยู่อื่น ๆ อาทิ กรณีของมิเชล วอเรน จิ้ง และซิง ความผูกพันกับพื้นที่และความ ไว้วางใจจึงมีน้อยกว่ากลุ่มแสวงหาโอกาส ส่วนกรณีของกลุ่มแสวงหาต้นทุนใน ปัจจุบันเพิ่มมากขึ้นจากข้อมูลการเปลี่ยนประเภทวีซ่าของกลุ่มเกษียณอายุ กลุ่ม นักเรียนโดยเฉพาะในโรงเรียนนานาชาติ และกลุ่มผู้ติดตาม กลุ่มคนเหล่านี้แสวงหา คุณภาพชีวิตที่ดีกว่าที่ตนจะหาได้ในจีน และมองว่าการอาศัยนอกประเทศจีนเป็น อีกทางเลือกหนึ่งที่จะได้ใช้ชีวิตแบบลดทอนสภาวะการแข่งขันและแรงกดดันทาง สังคมแบบที่พบเจอในจีน

ทั้งกลุ่มแสวงหาต้นทุนและกลุ่มแสวงหาโอกาสมีลักษณะร่วมที่ สำคัญอย่างหนึ่ง คือ การสร้างเครือข่ายและชุมชนชาวจีนในพื้นที่อาศัย จีนอพยพ ใหม่มีการสร้างเครือข่ายทางสังคมทั้งแบบดั้งเดิมคือรูปแบบสมาคมต่าง ๆ และแบบ ออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันและเว็บไซต์ ในด้านการปรับตัวและอุปสรรคในการใช้ ชีวิตของชาวจีนใหม่ที่มีลักษณะของการอพยพแบบได้-ได้ เมื่อมีการตั้งถิ่นฐานยัง พื้นที่ปลายทางแล้ว การปรับตัวและสภาพสังคมในพื้นที่กลับยังมีผลอย่างมากต่อ

การตัดสินใจอยู่ต่อของชาวจีนอพยพใหม่ ชาวจีนใหม่ที่อาศัยในจังหวัดเชียงใหม่ และเชียงใหม่ส่วนใหญ่เห็นว่าวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนจีนกับคนไทยไม่ได้แตกต่างกันมากนัก มีความเชื่อมโยงทางความคิดหลายอย่าง ทำให้ไม่ต้องปรับตัวหรือเรียนรู้ระบบสังคมใหม่มากนัก นอกจากนี้ยังมองว่าจังหวัดเชียงใหม่และเชียงใหม่มีความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทำให้คนอาศัยอยู่มีคุณภาพชีวิตที่ดี แม้ว่าจะมีอุปสรรคในการดำเนินชีวิตบ้าง ได้แก่ ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน เรื่องการติดต่อกับสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง สภาพมลภาวะ และโอกาสการถือครองอสังหาริมทรัพย์ (ในกรณีที่ต้องกู้เงินจากสถาบันการเงิน คนต่างชาติมีขั้นตอนและระบบที่ยุ่งยากมากกว่าคนไทย) อย่างไรก็ตาม ชาวจีนใหม่ส่วนใหญ่มองว่าอุปสรรคปัญหาดังกล่าวเป็นประเด็นเล็กที่ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจอยู่ต่อหรือย้ายถิ่นที่อยู่

เมื่อใช้แนวคิดเรื่อง Flexible Citizenship มาอธิบายการดำรงอยู่ของชาวจีนใหม่ในภาคเหนือของประเทศไทยจะพบว่า กลุ่มชาวจีนใหม่เหล่านี้มีลักษณะความเป็นประชากรโลก (Global citizen) ในแง่ที่มีความเป็นปัจเจกบุคคลสูงและสามารถปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมที่มีความเป็นสากลได้โดยง่าย นอกจากนี้ประชากรเคลื่อนไหวนี้อาจมีแนวโน้มจะตัดสินใจย้ายถิ่นที่อยู่ง่ายมากขึ้นจากการส่งสมประสบการณ์ในต่างแดน ประกอบกับศักยภาพในการเคลื่อนย้ายมีสูง โดยเฉพาะในกลุ่ม Digital nomads และจะเห็นได้ว่ากลุ่มแสวงหาต้นทุนเป็นกลุ่มคนที่มีลักษณะความเป็นประชากรเคลื่อนลอยมากกว่า ไม่ยึดติดกับสถานที่และวัฒนธรรมใด ๆ คนกลุ่มนี้จึงมีแนวโน้มที่จะไม่ศึกษาภาษาท้องถิ่นของพื้นที่ที่ตนไปอาศัยอยู่ เช่น กรณีกลุ่มแสวงหาต้นทุนที่มาไทย ส่วนมากก็อาจจะไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้อย่างคล่องแคล่ว เนื่องจากคนกลุ่มนี้มักมองว่าการเคลื่อนย้ายเป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้ ขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์

ในขณะที่กลุ่มแสวงหาโอกาสกลับเป็นกลุ่มที่มีความเป็นจารีตสูงกว่า (Tradition) และยืดหยุ่นน้อยกว่า (Flexibility) โดยเฉพาะกลุ่มครูอาจารย์สอนภาษา คนกลุ่มนี้ศึกษาภาษาท้องถิ่นอย่างแตกฉานและมีความเชี่ยวชาญด้านภาษา

และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นผลดีต่อการสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมและภาษา ระหว่าง ไทย-จีนเป็นอย่างมาก และหากมีการย้ายกลับประเทศจีนก็มักจะยังคงมีการสร้าง เครือข่ายและมีความสัมพันธ์กับประเทศไทยทั้งด้านการงานและธุรกิจ แนวโน้ม พฤติกรรมเช่นนี้ในยุคแห่งโลกาภิวัตน์จึงเป็นรูปแบบการกระจายการรับรู้ทาง วัฒนธรรมทั้งในสังคมประเทศปลายทางและประเทศต้นทาง เป็นการยกระดับและ สร้างโยงใยความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในระดับปัจเจกบุคคลและสังคมรูปแบบ หนึ่ง

5.3 ผลกระทบและมุมมองจากท้องถิ่น

มุมมองและการรับรู้ต่อชาวจีนและสาธารณรัฐประชาชนจีนในสังคมไทย โดยภาพรวมแล้วถูกสื่อออกมาในแง่ลบมากกว่าแง่บวก เนื่องจากชาวจีนที่เข้ามา อาศัยโดยเฉพาะกลุ่มนักธุรกิจมักจะเข้ามามีส่วนในกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ทับซ้อน กับชาวไทย (Chiang Mai Tourism Industry's head, Interview, August 26, 2020, Chiang Rai Industrial Council's president, Interview, October 9, 2020) ทำให้เกิดมุมมองเรื่องการแย่งอาชีพ และมองว่าชาวจีนมีความได้เปรียบกว่า ผู้ประกอบการไทยค่อนข้างมาก(Jantawanich & Triamwittaya, 2020) ซึ่งส่งผล กระทบอย่างมากต่อธุรกิจรายย่อยของไทยในภาคการท่องเที่ยวและภาคเกษตร แปรรูป อาทิ ร้านขายของที่ระลึกของคนไทยต้องปิดตัวไปเพราะกลุ่มทัวร์จีนพา นักท่องเที่ยวจีนเข้าร้านที่มีชาวจีนเป็นหุ้นส่วนและติดกับทางบริษัททัวร์ไว้ (Chiang Saen entrepreneur, Interview, October 10, 2020) หรือกรณีโรงงานอบผลไม้ แห้งของชาวไทยที่ต้องปิดตัวลงเพราะไม่สามารถแข่งขันกับโรงงานขนาดใหญ่ของ จีนที่เข้ามาตั้งในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และลำพูนได้ (Village administrator in Mae Ta, Interview, August 22, 2020, Dried fruit processing factory's manager, Interview, August 22, 2020) นอกจากนี้ยังมีโรงงานผลไม้กระป๋อง และโกดังแช่แข็งสินค้าทางการเกษตรที่นักธุรกิจจีนเข้ามาลงทุน

ผลกระทบด้านลบอีกด้านคือ ค่าครองชีพในเมืองเชียงใหม่สูงขึ้น โดยเฉพาะราคาคอนโดมิเนียมที่เกิดจากการขยายตัวของความต้องการจากตลาด

จีน คือในปี ค.ศ.2012 ราคาประเมินของคอนโดมิเนียมในจังหวัดเชียงใหม่อยู่ที่ตารางเมตรละ 30,000 บาท ได้ขยับตัวขึ้นมาเป็นตารางเมตรละ 60,000 บาท ในปี ค.ศ. 2020 นอกจากนี้ความกังวลแง่ลบที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตคือการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างสังคมและความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ที่มีชาวจีนอาศัยอยู่ จากกรณีศึกษาของประเทศที่เปิดรับนักท่องเที่ยวแบบพำนักรายได้แก่ ประเทศเอกวาดอร์และคอस्टาริกา พบว่าเกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำอย่างชัดเจนระหว่างคนท้องถิ่นกับชาวต่างชาติจากต้นทุนรายได้ที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังเกิดความขัดแย้งจากการแย่งใช้ทรัพยากรสาธารณะ เช่น ระบบขนส่งและระบบสาธารณสุข (Femke and Griet, 2016) ซึ่งไทยเองต้องศึกษาและจัดการประเด็นนี้เพื่อลดโอกาสในการเกิดสภาวะที่คนท้องถิ่นกลายเป็นประชากรชั้นสองไปในที่สุด

กระนั้นการดำรงอยู่ของชาวจีนในจังหวัดเชียงใหม่และเชียงรายก็มีผลด้านดีในหลายมิติ โดยเฉพาะการที่นักธุรกิจจีนได้เข้ามาช่วยขยายโอกาสทางการตลาดในจีน และการนำเอาเทคโนโลยีรวมถึงระบบการผลิตที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคจีนซึ่งเป็นจุดอ่อนของผู้ประกอบการ ในขณะที่การเข้ามาอาศัยอยู่ของชาวจีนอพยพใหม่ก็เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจของพื้นที่โดยตรง ในด้านสังคมวัฒนธรรม ชาวจีนใหม่มีส่วนอย่างมากในการสร้างความหลากหลายทางสังคม ยกกระดับความเป็นนานาชาติของพื้นที่ โดยเฉพาะเป็นการผลักดันให้โรงเรียนนานาชาติต้องพัฒนาระบบเพื่อรองรับนักเรียนจีน อีกทั้งการเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวจีนและคนท้องถิ่นจะเป็นการสร้างโอกาสความร่วมมือที่ยั่งยืนขึ้นในอนาคต

6. สรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง ปัจจัยและรูปแบบการย้ายถิ่นของชาวจีนอพยพใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์: กรณีศึกษาจีนอพยพใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบและปัจจัยในการย้ายถิ่นของชาวจีนใหม่ในจังหวัด

เชียงใหม่และเชียงราย โดยศึกษาและเก็บข้อมูลจากงานเอกสาร การสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ในช่วงปี พ.ศ.2563

ผลการวิจัยพบว่า ยุทธศาสตร์หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (BRI) ของจีนส่งผลให้พื้นที่บริเวณภาคเหนือของไทยมีความสำคัญในการเชื่อมโยงกับจีนเพิ่มมากขึ้น มีศักยภาพและโอกาสทางธุรกิจที่ดึงดูดนักลงทุนและชาวจีนอพยพเข้ามา ทั้งนี้กลุ่มชาวจีนอพยพในสองจังหวัดนี้ตัดสินใจย้ายเข้ามาอาศัยในลักษณะของการเคลื่อนย้ายจากประเทศกำลังพัฒนาไปประเทศกำลังพัฒนา (การย้ายถิ่นแบบได้-ได้) ซึ่งต่างจากการย้ายถิ่นกระแสหลักจากประเทศกำลังพัฒนาไปยังประเทศพัฒนาแล้ว (ได้-เหนือ) ปัจจัยทางเศรษฐกิจยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ กระนั้นปัจจัยด้านความใกล้ชิดทางวัฒนธรรมและความคุ้นชินทางสังคมก็มีส่วนอย่างมากต่อการย้ายถิ่นและการอาศัยอยู่ต่อ

ในขณะที่กระแสการย้ายถิ่นในโลกมีรูปแบบที่หลากหลายรวมถึงมีโอกาสนในการเคลื่อนย้ายได้สะดวกรวดเร็วมากขึ้น กลุ่มชาวจีนที่อพยพเข้ามายังเชียงใหม่และเชียงรายก็มีบุคลิกที่สะท้อนภาพใหญ่เช่นเดียวกัน แต่เดิมชาวจีนโพ้นทะเลอพยพมาด้วยเหตุผลด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ แรงผลักดันจากความขาดแคลนในจีนส่งผลให้เกิดการอพยพระลอกใหญ่หลายครั้ง ในปัจจุบันกลุ่มที่ย้ายถิ่นเพื่อแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจยังคงเป็นชนกลุ่มใหญ่ ทั้งนี้ธุรกิจ นักลงทุน พ่อค้า กลุ่มวิชาชีพต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มครูสอนภาษาจีน กระนั้นก็มีกลุ่มอพยพรูปแบบใหม่ที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น คือกลุ่มแสวงหาดันทุน

กลุ่มแสวงหาดันทุนคือกลุ่มคนที่อาศัยความได้เปรียบจากการมีรายได้ในพื้นที่ที่มีเศรษฐกิจสูงแต่มาอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีค่าครองชีพต่ำ เป็นปรากฏการณ์การเคลื่อนย้ายแบบเหนือ-ได้ และสะท้อนภาพของการเป็นประชากรเคลื่อนไหล (Flexible citizenship) ที่มีความเป็นปัจเจกบุคคลสูง มีความยืดหยุ่นในการย้ายถิ่นฐานโดยไม่ยึดติดกับถิ่นกำเนิดหรือสัญชาติหรือพื้นที่ปลายทาง จึงมีแนวโน้มจะตัดสินใจย้ายไปยังพื้นที่อื่นหากโอกาสเหมาะสม ทั้งนี้รัฐไทยก็มีการดึงดูดกลุ่มแสวงหาดันทุนในหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

การอำนวยความสะดวกให้วีซ่าเกษียณอายุ การเปิดให้ชาวต่างชาติถือครองที่ดินได้ ในรูปแบบคอนโดมิเนียมและล่าสุดคือบ้านพร้อมที่ดิน เหล่านี้ทำให้ออกาสในการ ดึงดูดกลุ่มแสวงหาต้นทุนชาวเงินเพิ่มมากขึ้น กลุ่มนี้ได้แก่ กลุ่มเกษียณอายุ กลุ่ม แรงงานดิจิทัล (Digital nomads) ผู้ปกครองและนักเรียนโรงเรียนนานาชาติ เป็นต้น

การเข้ามาของเงินอพยพใหม่ในหลายมิติส่งผลดีต่อการหมุนเวียนของ เศรษฐกิจภายในประเทศ แต่ทั้งนี้ก็มีผลกระทบที่รัฐไทยควรต้องศึกษาและควบคุม คือ การปกป้องผู้ประกอบการและแรงงานท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากการเสีย ตลาดให้กับนักธุรกิจจีน นอกจากนี้การส่งเสริมการท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบใน พื้นที่โดยตั้งเป้าที่นักท่องเที่ยวจีนอาจส่งผลกระทบต่อความเสี่ยงจากการพึ่งพา นักท่องเที่ยวจากจีนมากเกินไป นอกจากนี้กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมักจะ คาดหวังการบริการที่ได้มาตรฐานซึ่งต้องมีการควบคุมอย่างเป็นระบบในระยะยาว เช่นเดียวกับมาตรการการบริหารจัดการโรงเรียนนานาชาติที่มีแนวโน้มจะดึงดูด นักเรียนจีนเพิ่มมากขึ้น

7. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนวิจัยวิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

References

- Department of Business Development. (2020). **Foreigner's Business Outlook**. Retrieved April 26, 2021, from https://www.dbd.go.th/more_news.php?cid=190. (in Thai)
- Department of Economic and Financial Management, Office of Finance, Chiang Mai. (2020). **Report on Chiang Mai's Economy**,

December 2020. Retrieved April 23, 2021, from <https://bit.ly/3w4Akt.>

(in Thai)

Department of Economic and Financial Management, Office of Finance,
Chiang Rai. (2020). **Chiang Rai's Economy**. Retrieved April 26,
2021, from <https://bit.ly/3QIPmvs.> (in Thai)

Department of Land (2022). Retrieved July 14, 2022, from <https://bit.ly/3A0UQL0.> (in Thai)

Femke, N.V., & Steel, G. (2016). Lifestyle migration and socio-spatial
segregation in the urban(izing) landscapes of Cuenca (Ecuador)
and Guanacaste (Costa Rica). **Habitat International (Elsevier),**
54, 50-57.

Foreign policy. (2017). **The Paradox at the Heart of China's Property
Regime**. Retrieved June, 2021, from [https://foreignpolicy.com/
2017/01/19/the-paradox-at-the-heart-of-chinas-property-
regime-wenzhou-lease-renewal-problems/](https://foreignpolicy.com/2017/01/19/the-paradox-at-the-heart-of-chinas-property-regime-wenzhou-lease-renewal-problems/).

Gungwu, W. (2010). **Chinese Overseas**. Leiden, the Netherland: Brill.

Harker, R., Cheleen, M. & Chris W. (1990). **An Introduction to Work of
Pierre Bourdieu: The Practice of Theory**. New York:
St. Martin's Press.

Hayes, M. & Pérez-Gañán, R. (2017). North-South migrations and the
asymmetric expulsions of late capitalism: Global inequality,
arbitrage, and new dynamics of North-South transnationalism.
Migration Studies, 5(1),116-135.

Immigration Division 5, Office of Information and Communication
Technology. (2020). **Statistics on Inbound and Outbound**.
Chiang Mai. (in Thai)

- Jantawanich, S. & Triamwittaya, C. (2020). **Chinese Community in Bangkok and Migration**. Asian Research Center for Migration, Asian Studies Institute, Chulalongkorn University. (in Thai)
- Joske, A. (2019). **Reorganizing the United Front Work Department: New Structure for a New Era of Diaspora and Religious Affairs Work**. Retrieved May, 2021, from <https://jamestown.org/program/reorganizing-the-united-front-work-department-new-structures-for-a-new-era-of-diaspora-and-religious-affairs-work/>.
- Lertpusit, S. (2022). Chinese students in Thai higher education institutions and the transformation of graduate migrant: characteristics, practices, and transitional migration. **WIMAYA**, 3(01), 18–26.
- Lin, L., & Jutaviriya, K. (2017). The transnational migration process of new Chinese migrant traders in Bobae market, Udon Thani, Thailand. **Journal of Mekong Societies**, 13(2), 45–64. (in Thai)
- Ma, L. J.C & Cartier, C. (2003). **The Chinese diaspora: space, place, mobility and identity**. Rowman Littlefield Publishers.
- Ministry of Tourism and Sports (2021). **Tourism statistics 2015-2019**. Retrieved April 23, 2021, from https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=411. (in Thai)
- Ong, A. (1999). **Flexible Citizenship**. Durham NC: Duke University Press.
- Semmanee, A. (2015). Muslim Yunnan Chinese in Chiang Mai. **Princess of Naradhiwas University Journal of Humanities and Social Sciences**, 2(2), 39–49. (in Thai)

- Siriphol, A. (2018). New Chinese Entrepreneurs and the Changing in Transborder Trade Culture in the North of Thailand. **Journal of Arts, Ubonratchatani University**, 14(2), 139–157. (in Thai)
- Siriphol, A. (2019). Mobility of Chinese People and the Chinese State's Role in the 21 Century. Rangkla, P (Eds.), **Social Life on the Move**. (pp. 117–145). Bangkok: Sociology and Human Science, Thammasat University. (in Thai)
- Skinner, W. (1957). **Chinese Society in Thailand: An Analytical History**. Cornell University Press.
- Statista. (2021). **Average sale price of real estate in China 2019, by region**. from <https://www.statista.com/statistics/243032/sale-price-of-commercial-real-estate-in-china-by-region/>.
- Statistic Bureau of Yunnan Province. (2020). **Yunnan Statistical Yearbook 2020**. Beijing: China Statistics Press.
- Studymeyer, C. C. (2015). Geographies of Flexible Citizenship. **Geography Compass**, 565-576.
- Suntornchawakarn, N. (2016). **Labour Economy**. Bangkok. Thammasat University. (in Thai)
- The Belt and Road Initiative. 2015. **Action Plan on the Belt and Road Initiative**. Retrieved May, 2021, from <http://english.www.gov.cn/beltAndRoad/>.
- Tissanawadee, S. (2020). Migration Theory and New Chinese Migrant. **Journal of China Studies**, 13(2). (in Thai)
- Wong, D. (2013). Introduction: The New Chinese Migration to Southeast Asia. **Asian and Pacific Migration Journal**. 1-6.